

VYUŽÍVÁNÍ ZKUŠENOSTÍ Z DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY A VELKÉ VLASTENECKÉ VÁLKY

Zájem o Velkou vlasteneckou válku není motivován jen snahou čerpat zkušenosti pro dnešní praktickou činnost, ale proto, aby poskytl materiál k tvůrčímu myšlení, což je atribut, vlastní každému příslušníku socialistických ozbrojených sil.

Druhá světová válka a Velká vlastenecká válka měly převážně manévrový charakter. Jeho představiteli bylo zejména letectvo, tanková a mechanizovaná vojska. V soudobých podmínkách jsou nositeli nové kvality manévrového charakteru ozbrojeného zápasu raketové jaderné zbraně. Z konvenčních druhů zbraní, pochoptelně kvalitativně odlišných od svých předchůdců, můžeme opět jmenovat letectvo a tanky, jakož i motostřelecká vojska a vzdušné výsadky.

Pouze znalost nedávné minulosti a z ní vyplývající poučení umožňuje správně chápat soudobé vojenství a předvídat tendence jeho vývoje. Každé vědecké prognózování je vázáno na znalost zákonitostí a tu lze nabýt pečlivou analýzou dosavadního vývoje. Proto je studium vojenských dějin tak důležitým předpokladem pro předpověď dalšího vývoje. Na prognostický význam historického bádání poukázal V.

I. Lenin, když objasnil, že marxisté staví všechny otázky na historickou základnu, a to nejen ve smyslu pouhého vysvětlování minulosti, ale i smělému pohledu do budoucnosti a smělé praktické činnosti při uskutečňování této budoucnosti.

Studium historie Velké vlastenecké války má mimořádný význam pro formování velitelských, morálních a politických vlastností vojáků z povolání. Kromě toho příslušníky velitelského sboru seznamuje s dosaženým stupněm rozvoje vojenského umění a umožňuje jim vyhnout se pracovnímu hledání a ověřování toho, čeho již bylo dosaženo, vytváří podmínky a předpoklady k rozvoji tvořivého vojenskoteoretického myšlení. Vždyť sama skutečnost Velké vlastenecké války je více než názorným příkladem tvořivého přístupu k plnění úkolů, je vzorem tvůrčí práce velitelů a štábů. Stačí např. porovnat operace, které ve třetím období této války vedla sovětská vojska na hlavním strategickém směru. V podstatě tyto operace uskutečňovala jedna a táž vojska a stejné štáby. A přitom každá z operací — její příprava a průběh — představuje významný přínos k rozvoji vojenskoteore-

tického myšlení i konkrétní válečné praxe. V každé operaci bylo zapotřebí řešit zcela novým způsobem otázky průlomu fašistické obrany a rozvíjení dosaženého úspěchu do velké operační hloubky a na to navazující otázky bojového a materiálně technického zabezpečení vojsk, práce štábů a problémy velení, stranickopolitickou práci apod. Tyto a další operace, činnost štábů v jejich přípravě a provedení jsou názorným příkladem, jak přistupovat k plnění stanovených úkolů.

Studium dějin válek a vojenského umění, zejména pak studium příčin vzniku druhé světové války, jejího průběhu a výsledku, místa a úlohy SSSR v této válce, jeho osvoboditelské mise — to vše má velký význam i pro pochopení současné mezinárodně politické situace.

Dějiny Velké vlastenecké války představují nesmírnou hodnotu jako prostředek ideologické výchovy vojenských kádřů socialistických armád, napomáhají popularizovat hrdinské činy lidu, vysvětlovat převahu socialistického zřízení nad kapitalistickým, ukazují na přednosti v oblasti vojenství i socialistické ideologie nad buržoazní a demaskují falzifikátory dějin. Velká vlastenecká válka dává dostatek argumentů pro výchovu příslušníků socialistických armád v duchu proletářského a socialistického internacionalismu.

Historie druhé světové války, zejména pak Velké vlastenecké války, zaujímá důležité místo ve výuce dějin válek a vojenského umění na vojenských akademích a školách, která je nedělitelnou součástí ideologické práce a významnou složkou komunistické výchovy posluchačů i vojáků.

V duchu úkolů vytyčených XVII. sjezdem KSČ je třeba přistupovat k přípravě a výchově posluchačů v celém složitém procesu, v němž se dotváří jejich třídně politické vědomí a krystalizují se názorové a morální kvality. V tomto procesu mají významnou úlohu zvláště oblasti, které bezprostředně ovlivňují ideově teoretickou a politickovýchovnou úroveň školy. Jednou z těchto oblastí jsou dějiny válek a vojenského umění, kde významnou část výuky tvoří historie druhé světové války a Velké vlastenecké války. Do vědomí posluchačů transformují vědecké informace ze sféry politiky a války, války a ozbrojeného zápasu, forem a způsobů bojové činnosti, informace o otázkách výstavby a organizace ozbrojených sil a o materiálně technických podmínkách ozbrojeného zápasu.

V učebně výchovném procesu je nutné usilovat o to, abychom dali do souladu

vztah mezi vojenskou vědou a vojenskou historií. Jde o problém, který ve svém dopadu velmi výrazně formuje postoje velitelského sboru k vojenské historii, k jejímu konkrétnímu poznání a využívání jako prostředku dialektického a vojenskodborného myšlení a významného činitele v ideologické přípravě vojáků z povolání.

Správné řešení vztahu vojenské vědy a vojenské historie, zejména pak historie výstavby a bojové činnosti Sovětské armády z průběhu Velké vlastenecké války zůstává i dnes aktuálním problémem v praktické činnosti zejména vědeckých a vědeckopedagogických pracovníků.

Přístup posluchačů k vojenské historii je často poznamenán nutností osvojit si, někdy i mechanicky reprodukovat řadu faktů, dat, čísel a událostí popisného charakteru. Vyvrátit tuto nesprávnou představu a překonat uvedené tendence musí zabezpečovat nejenom výuka v předmětu dějiny válek a vojenského umění, ale i v dalších — v marxisticko-leninské filozofii a především v operačně taktických předmětech. Praktické vyučování těchto předmětů velmi často přímo vyžaduje demonstrovat na vhodně volených příkladech z Velké vlastenecké války pohyb problémů ve vojenství, zkoumat jevy soudobého boje, operace, ozbrojeného zápasu, nalézat dominující tendence, zobecňovat podmičky jejich rozvoje, možnosti praktického využití v současné i budoucí praxi vojenství.

Osvojování si znalostí vojenské historie touto cestou může velmi rychle a účinně změnit vztah posluchačů k vojenské historii a zkušenostem. Na příkladech je možné ukazovat tvůrčí anebo i mechanické aplikování teoretických zásad vojenského umění v různé situaci, učit dialektickému myšlení a vědeckému předvídaní.

Vztah učitele k vojenské historii má rozhodující význam pro postoje posluchačů k této disciplíně nejen po dobu studia, ale velmi často ještě dlouho po jeho ukončení. Je zapotřebí chápat, že vojenská historie má široké možnosti v rozvoji poznávací činnosti budoucích velitelů a pracovníků štábů, v jejich výchově k dialektickému myšlení, k vědeckému předvídaní, tvořivé aplikaci teorie většiny operačně taktických, ale i jiných vojenských předmětů.

Je účelné a praxe to potvrzuje, aby posluchači konfrontovali problémy, které řeší, se zkušenostmi Sovětské armády z Velké vlastenecké války. Přitom si nejen osvojují historické znalosti, ale chápou i příčiny změn, jež nastaly v orga-

nizační výstavbě vojsk, vojenském umění, materiálním a technickém zabezpečení. Sami se pak učí nacházet v historických zkušenostech Sovětské armády racionální poznatky a naopak se přesvědčují, že není možné jen mechanicky kopírování zkušeností z minulosti, či jejich přeceňování.

Rovněž praktická zaměstnání z taktiky v terénu mohou být využívána k tomu, aby přiblížila posluchačům bojovou činnost Sovětské armády. Je výhodné spojit odbornou výuku s historií osvobození naší vlasti a tím naplňovat jak vojensko-odborné cíle zaměstnání, tak i politicko-výchovnou stránku výuky a přispívat k naplňování úkolů komunistické výchovy.

Protože v armádě slouží převážná část mladé generace důstojnického sboru, která se narodila a vyrůstala až po druhé světové válce, je účelné využívat racionálních i emocionálních prostředků a faktů při objasňování historie druhé světové války a Velké vlastenecké války. Při výuce je vhodné v široké míře používat dokumentární filmy a na přesvědčivých, autentických dokumentech názorně přibližovat významné historické události.

Při organizování vojenskovoeděckých konferencí je výhodné, aby materiály zpracované pro jejich jednání vycházely vždy z historického vývoje dané problematiky a byly v nich zobecnovány zkušenosti Sovětské armády, které tvoří vojenskopolitická východiska ke zkoumání daných problémů.

K seznamování velitelského sboru, zejména jeho mladých příslušníků, se zkušenostmi z Velké vlastenecké války je zapotřebí rovněž plně využívat publikační činnosti, a to v kontextu se současným stavem vojenského umění a taktiky.

Jsmo toho názoru, že naznačenými formami a způsoby lze dospět k tomu, aby velitelský sbor získal trvalé návyky využívat vojenské historie, zejména zkušeností Sovětské armády z průběhu Velké vlastenecké války jako zdroje poznání k řešení aktuálních otázek vojenské teorie a praxe. Tyto zkušenosti mají nezastupitelné místo nejen v přípravě kádrů na vojenských školách, při taktickém výcviku vojsk, ale i v přípravě a práci velitelů i štábů.

V přípravě vojsk jde o využívání zkušeností z Velké vlastenecké války především v práci s důstojníky a vojáky. Vždyť o výsledku války rozhodovali především lidé, jejich připravenost, uvědomění, morální stav a kázeň. Tyto požadavky je třeba pěstovat již v míru. Proto i zkušenosti ze stranickopolitické práce z období

války i mírové výstavby Sovětské armády dávají řadu podnětů a přispívají k přípravě příslušníků naší armády.

Dále jsou cenné pro přípravu štábů i vojsk zkušenosti a poznatky z použití rychlých skupin za Velké vlastenecké války, jež vyžadují tvůrčí aplikaci na novém materiálním základě.

Cenné zejména pro štáby jsou zkušenosti z palebného ničení nepřítele, které lze do značné míry aplikovat i v soudobých podmínkách.

Zkušenosti rovněž svědčí o tom, že je zapotřebí konkrétně a podrobně připravovat součinnost. K tomu využívat makety terénů, plastické stoly, tak jak to bylo realizováno zejména v operacích 3. období Velké vlastenecké války.

Velmi podnětnou činností je využívání zkušeností Sovětské armády, kdy u divizí byli návodci od leteckých útvarů a svazků, kteří naváděli letouny na konkrétní cíle v závislosti na vývoji vševojskové bojové situace.

Na významu rovněž nabývá utajenost příprav operací a operačního maskování. Existence průzkumných palebných systémů vyžaduje věnovat válečným zkušenostem plnou pozornost a využívat pozitivních zkušeností.

Osvědčuje se příprava pečlivých kalkulací a propočtů jako např. poměru sil a prostředků, přesunů apod., což bylo aplikováno ve Velké vlastenecké válce a plně se potvrzuje i v současné době jako prostředek k dosažení úspěchu.

Před zahájením operací štáby sovětských vojsk uskutečňovaly různé roze hry a nácvičky. V praxi ČSLA před cvičeními rovněž prováděly nácvičky, což vytváří dobré podmínky pro splnění úkolů v jejich průběhu.

Ale i spojenecká cvičení v podstatě navazují na zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války a rozvíjejí je v soudobých podmínkách.

K přebírání zkušeností Sovětské armády přispívají i různá historická výročí, kde jsou zdůrazňovány a aplikovány příklady z bojové činnosti.

K přenášení poznatků a zkušeností z Velké vlastenecké války přispívají rovněž významnou měrou představitelé Hlavního velitele Spojených ozbrojených sil v ČSLA. Zkušený soudruzi, mnozí účastníci této války, spojují válečné zkušenosti se soudobými požadavky vojenské vědy.

Důležitou otázkou za Velké vlastenecké války na všech stupních bylo velení a řízení. Zkušenosti nejednokrát potvrdily, že

čím včasněji bylo přijato rozhodnutí, tím pružnější a reálnější bylo plánování a tím i větší naděje na úspěch.

Mění se prostředky a způsoby vedení války, zavádění nových druhů zbraní a bojové techniky se odrážejí ve formách a metodách velení vojskům a vyžadují kriticky zhodnotit nahromaděné zkušenosti a dovedně jich využívat v praktické přípravě vojsk. Poznatky z Velké vlastenecké války si udržují i v tomto směru svou životnost a je nutné s nimi počítat i v sou-

dobých podmínkách stejně jako s mnoha dalšími faktory.

Sovětská vojenská teorie zaměřuje úsilí na řešení nových otázek způsobených prudkým vědeckotechnickým rozvojem. V neustálém vyhledávání nového, při dialektickém spojování požadavků současnosti se zkušenostmi z minulosti je sovětské vojenskoteoretické myšlení povoláno zabezpečit další rozvoj sovětských ozbrojených sil a přispět i k budování našich armád.

Studium zkušeností z minulé války umožňuje poznat procesy, které probíhají ve vojenství. Vnáší do teoretických úvah prvky praktických poznatků a poskytuje bohatý materiál pro teoretické závěry.

Zkušenosti jsou důležitým předmětem zdokonalování vojenského myšlení a rozšiřování rozhledu důstojníků. Zkoumají metody, jimiž bylo dosahováno vítězství, příčiny neúspěchů a porážek, pomáhají chápat chyby minulosti. Předstávají významný prostředek výchovy socialistického vlasteneckého a internacionálního.

Z těchto hledisek je zapotřebí přistupovat k tvůrčí aplikaci zkušeností z druhé světové války a zvláště z Velké vlastenecké války v podmínkách budování ČSLA a rozvíjení její připravenosti v pevném svazku s ostatními bratrskými armádami socialistických zemí.